

Президенту України Володимиру ЗЕЛЕНСЬКОМУ

Прем'єр-міністру України Денису ШМИГАЛЮ

Секретарю Ради національної безпеки та оборони Олексію ДАНІЛОВУ

Міністру культури та інформаційної політики України

Олександрю ТКАЧЕНКУ

Міністру освіти та науки України Сергію ШКАРЛЕТУ

Голові Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

Андрію БУТЕНКУ

Щодо присудження наукового ступеня доктора історичних наук

Олесі Олександрівні Стасюк

6 червня 2022 р. Міністерство освіти та науки України (далі – МОН України) видало наказ № 530 “Про рішення з питань присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань та внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 7 квітня 2022 року № 320” за підписом Міністра Сергія ШКАРЛЕТА. Серед іншого, п. 1 наказу було затверджено “*рішення спеціалізованих вчених рад про присудження наукового ступеня доктора наук з галузей науки та за науковими спеціальностями*” і ухвалено рішення “*видати дипломи доктора наук здобувачам наукового ступеня відповідно до списку*”. У відповідному долученому до наказу списку, підписаному директоркою Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації Світлою КРИШТОФ, було зазначено, що МОН України затвердив рішення спеціалізованої вченої ради Університету Григорія Сковороди в Переяславі (Д 27.053.01) про присудження наукового ступеня доктора історичних наук Олесі Олександрівні Стасюк за спеціальністю 08.00.05 “Історія України”.

Дисертація Олесі Стасюк “Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР” неодноразово була предметом аналізу фахівців. Незадовго до захисту дисертації на шпальтах порталу Likбез. Історичний фронт були опубліковані дві статті науковців, в яких зазначалися численні приклади плагіату та некомпетентності у дисертаційній праці Олесі Стасюк. Однак ці факти не зупинили членів спеціалізованої вченої ради

Д 27.053.01 в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі, і 24 грудня 2021 р. вони одноголосно ухвалили рішення про присудження Олесі Стасюк наукового ступеня доктора історичних наук. Цим самим було проігноровано пункт 5 статті 28/1 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, у якому йдеться про те, що встановлення *“в поданих до захисту дисертації або наукових публікаціях фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації є підставою для відмови у присудженні наукового ступеня доктора наук”*.

Після ретельного аналізу тексту дисертації та згаданих у ній джерел п’ятеро українських істориків, в тому числі члени-кореспонденти НАН України Геннадій Боряк та Лариса Якубова, звернулися до МОН України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національне агентство) з ґрунтовним листом (5 сторінок основного тексту та 67 сторінок додатків), у якому вказали на численні факти фальсифікації, фабрикації та плагіату в дисертації О. О. Стасюк, звернули увагу на недостатню кількість статей за тематикою дослідження та несамотійність дослідження, а також викрили некомпетентність дисертантки у низці ключових питань. У висновку йшлося про потребу *“провести додаткову експертизу дисертації для скасування рішення спеціалізованої вченої ради Д 27.053.01 в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі про присудження Стасюк Олесі Олександрівні наукового ступеня доктора історичних наук із позбавленням права повторного захисту цієї дисертації та застосувати передбачені чинним законодавством стягнення щодо спеціалізованої вченої ради Д 27.053.01 в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі, а також її членів, наукового консультанта та офіційних опонентів по докторській дисертації О. О. Стасюк”*. Як підставу було вказано Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності” від 30 березня 2021 року № 1369-IX (стаття 28 пункти 5, 6, 7); абзацу 5 статті 31, статті 33 та абзацу 3 статті 34 “Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук” (Постанова КМУ України від 17 листопада 2021 р. № 1197). Лист був зареєстрований 21 січня 2022 р.: канцелярією МОН України за № Ю-260/0-22; канцелярією Національного агентства за № Ко-6-22.

Таке звернення, відповідно до статті 26 “Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук” (Постанова КМУ України від 17 листопада 2021 р. № 1197), є незаперечною підставою *“для проведення*

повторної, додаткової та контрольної експертизи”, а згідно з пунктом 27 цієї ж постанови *“Розгляд питань, пов'язаних з присудженням наукового ступеня доктора наук, МОН здійснює за участю експертних рад з питань атестації наукових кадрів”* мало відбутися в обов'язковому порядку.

У порушення законодавчих норм, автори листа в місячний термін так і не отримали відповіді від МОН України. Не була отримана відповідь і пізніше, попри датований 22 лютим 2022 р. запит однієї з авторів листа до директорки Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації МОН України Світлани КРИШТОФ з проханням надати відповідь на лист від 18 січня 2022 року.

11 лютого 2022 р. була отримана відповідь від Національного агентства, суть якого зводилася до ініціювання перевірки та з'ясування питання протягом 15 днів. Після цього ні від МОН України, ні від Національного агентства відомостей не було, тобто питання залишилося нез'ясованим.

До початку червня ні дисертація, ні експертні висновки організацій чи осіб, що її додатково розглядали, так і не надійшли до експертної ради МОН України з історичних наук, тоді як стаття 27 Постанови КМУ України від 17 листопада 2021 р. № 1197 *“Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук”* чітко вказує: *“Розгляд питань, пов'язаних з присудженням наукового ступеня доктора наук, МОН здійснює за участю експертних рад з питань атестації наукових кадрів”*.

З огляду на відсутність реакції МОН України та фактичне припинення чи призупинення розгляду справи з боку Національного агентства, з огляду на відсутність звернення з боку МОН до експертної ради МОН з історичних наук, а також той факт, що у травні минули чотири місяці, відведені згідно зі статтею 28 згаданої постанови КМУ від 17 листопада 2021 року на розгляд дисертації, автори листа сподівалися, що МОН України дослухалося до думки експертного середовища і вирішило не затверджувати цю академічно недоброчесну працю та не надавати ступінь доктора історичних наук Олесі Стасюк.

Відповідно, волюнтаристське рішення Атестаційної колегії МОН України від 6 червня 2022 р. про присудження наукового ступеня доктора історичних наук Олесі Олександрівні Стасюк не лише легалізувало відверто академічно недоброчесну працю, а ще й кричуще порушило низку законодавчих актів та нормативних документів України:

1) п. 5 статті 28/1 Закону “Про наукову і науково-технічну діяльність” (зміни від 31 березня 2021 р.), у якому йдеться про те, що встановлення *“в поданих до захисту дисертації або наукових публікаціях фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації є підставою для відмови у присудженні наукового ступеня доктора наук”*.

2) п. 2.1. Наказу МОН України від 23.09.2019 р. “Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук”, який регламентує, що публікації пошукача мають розкривати основний зміст дисертації. Натомість вивчення тексту дисертації, автореферату та супровідних документів встановило, що у дисертації сфальсифіковано інформацію про кількість статей, в яких мала бути апробована дисертаційна робота. Із 24-х зазначених у дисертації та авторефераті наукових праць 10 статей присвячені зовсім іншій тематиці.

3) Відбулося порушення процедури додаткового розгляду, зокрема, згаданої вище статті 26 “Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук” (Постанова КМУ України від 17 листопада 2021 р. № 1197) та статті 27 цієї ж постанови, де наголошується, що *“Розгляд питань, пов'язаних з присудженням наукового ступеня доктора наук, МОН здійснює за участю експертних рад з питань атестації наукових кадрів”* – затвердження дисертації відбулося без залучення спеціалізованої експертної ради МОН.

4) Не виконано положення статті 41 “Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук” (Постанова КМУ України від 17 листопада 2021 р. № 1197), у якому прописаний порядок реагування на звернення щодо академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації з боку Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

5) МОН України порушив статтю 20 Закону України “Про звернення громадян”, якою передбачено розгляд та розв'язання питання у термін не більше одного місяця від дня надходження звернення.

Підсумовуючи все викладене вище і наголошуючи на неприпустимості кричущих порушень процедури присудження наукових ступенів, а також етики наукової роботи, вимагаємо скасувати незаконне рішення та розглянути по суті звернення науковців від 21 січня 2022 р., тобто дати відповідь на обґрунтовані закиди щодо численних випадків академічного плагіату, фабрикації,

фальсифікації, некомпетентності у дисертаційному дослідженні Олеси Олександрівни Стасюк.

З огляду на факт захисту цієї праці вимагаємо також дотримуватися норми п. 6 статті 28/1 Закону “Про наукову і науково-технічну діяльність”, у якій йдеться про покарання причетних до захисту академічно недоброчесної дисертації осіб та організацій (*науковий консультант, голова спеціалізованої вченої ради, опоненти, наукова установа чи заклад вищої освіти*).

Насамкінець підкреслимо, що затвердження цієї дисертації засвідчить не лише підтримку з боку держави академічної недоброчесності, а ще й порушить ті європейські і загальнолюдські цінності, за які віддають життя кращі сини та дочки України у війні з Росією. Йдеться про ситуацію, яка має потужний деструктивний політичний компонент і спроможна завдати непоправної шкоди удару міжнародному іміджу України та перетворитися на міну уповільненої дії у фундаменті її національної ідентичності. Цього не можна допустити.

Доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
заступник директора
Інституту історії України НАН України

Геннадій БОРЯК

Доктор історичних наук,
член-кореспондент НАН України,
завідувач відділу історії України
20–30-х років ХХ ст.
Інституту історії України НАН України

Лариса ЯКУБОВА

Доктор історичних наук, професор,
завідувач відділу актової археографії
Інституту української археографії
та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України

Віктор БРЕХУНЕНКО

Кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
відділу історії України 20–30-х років ХХ ст.
Інституту історії України НАН України

Геннадій ЄФІМЕНКО

Кандидат історичних наук,
провідний науковий співробітник
відділу історії України 20–30-х років ХХ ст.
Інституту історії України НАН України

Оксана ЮРКОВА